

СЕКЦІЯ IV. ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРАЇН СУЧАСНОГО СХОДУ

УДК 94

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-414-9-26>

Брильов Д. В.

ORCID: 0000-0001-6214-2782

доктор філософських наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу сучасного Сходу
Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського
Національної академії наук України
м. Київ, Україна

ГЛОБАЛЬНА УММА ТА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА

Ключові слова: глобальна умма, російсько-українська війна, ісламські рухи.

Від самого початку російського вторгнення в різних течій усередині глобальної мусульманської умми сформувалося складне ставлення до російсько-українського конфлікту. Узагальнюючи, можна виокремити три основні позиції: нейтральна позиція (“це не наша війна”), підтримка Росії та підтримка України.

Нейтральна позиція полягає в тому, що Росія та Україна немусульманські держави, тож їхній конфлікт не стосується мусульман або ж його варто використовувати в інтересах мусульман. Така позиція вельми поширена серед частини салафітського руху, зокрема серед джигадистів. Міна аль-Ламі, керівниця редакційної групи ВВС з моніторингу джигадистських ЗМІ, запропонувала розділяти позиції джигадистів щодо питання війни на дві категорії: *прагматиків*, які вірять у те, що ідеологічна гнучкість потрібна для виживання, і *прихильників жорсткої лінії*, які закликають до безкомпромісної прихильності салафітсько-джигадистських принципів [7].

З позиції, близької до поглядів представників “жорсткої лінії” джигадистського інтернаціоналу, ситуацію розглядає і транснаціональний ісламістський рух Хізб ут-Тахрір:

“З погляду шаріату, брати участь у війні чи то на боці Росії, чи то на боці України – це тяжкий гріх, бо це битва на боці невір’я і під прапором невір’я... Саме в такому становищі зараз перебувають

мусульмани Росії, України і Криму: вони йдуть помирати під прапором невірних на шляху тагута (ідолопоклонника. – Д. Б.), а ті, що перебувають під владою Росії, все одно йдуть помирати за власного окупанта” [5].

Ба більше, як зазначає Еліза Орофіно, члени ХТ зараховують Крим до *дар ал-харб*, “території війни”, тобто мусульманських земель, що були окуповані, на яких іслам зазнає утисків і які мають бути звільнені [6, с. 1286].

Друга позиція полягає в підтримці Росії та її вторгнення в Україну. Така позиція спостерігається насамперед з боку російських офіційних муфтіятів, які намагаються богословськи обґрунтувати легітимність участі в цій війні своїх вірян. Зокрема, російськими мусульманськими об’єднаннями було ухвалено спільну заяву, у якій російське вторгнення названо “вимушеним заходом”, для того щоб забезпечити Росію від загрози застосування “ядерної та біологічної зброї з боку країн НАТО” [3].

Серед транснаціональних ісламських рухів, що мають своїх симпатиків як серед російських, так і серед українських мусульман, найяскравіше проросійську позицію продемонстрував рух ХАМАС, який донедавна був палестинською гілкою глобального руху “Брати-мусульмани”. Зокрема, під час свого візиту до Москви восени 2022 року перший заступник голови політбюро ХАМАСу Муса Абу Марзук заявив, що ХАМАС підтримує дії Росії в Україні:

“Спеціальна воєнна операція Росії в Україні має на меті покласти край домінуванню США у світі, зробити світ багатополярним. Це вигідно всім пригнобленим народам, особливо палестинському народу, який найбільше страждає від американської гегемонії. Тому ми підтримуємо зусилля Росії щодо формування багатополярного світу” [4].

Третя позиція являє собою підтримку України в її протистоянні збройній агресії Росії. Безумовно, основними носіями цієї позиції є мусульмани України. Значна частина українських мусульман з різних етнічних груп виступили проти російського вторгнення, не просто засуджуючи вторгнення, а й активно поповнюючи лави Збройних сил України та добровольчі батальйони. Нині найбільшими групами мусульман у складі ЗСУ є кримські татари та азербайджанці, чия чисельність, за різними оцінками, становить близько 500 осіб кожна. Лідери практично всіх українських мусульманських об’єднань висловилися проти агресії та на підтримку України.

Також серед прихильників України можна назвати деякі неофіційні джамаати (нерідко заборонені) російських мусульман. Підтримка України з боку російських мусульман частково пояснюється тим, що саме військовослужбовці з Північного Кавказу (і Байкальського регіону) становлять непропорційно більшу частку в частинах, що

беруть участь у бойових діях [2, с. 6]. Існує й критика російського вторгнення, зокрема з боку салафітських громад. Наприклад, відомий дагестанський салафітський проповідник Абу Умар Саситлінський узагалі заявив, що мусульмани, які служать за контрактом у російській армії, є віровідступниками [1]. Водночас найбільшу групу російських мусульман, які підтримують Україну і воюють на боці українських сил оборони, становлять чеченці, що утворили кілька добровольчих батальйонів, серед яких найбільш відомими є батальйон імені шейха Мансура та батальйон імені Джохара Дудаєва.

Література:

1. Абу Умар Саситлинский. Путинская война в Украине // YouTube канал “Абу Умар Саситлинский”. 10 березня 2022. URL: https://www.youtube.com/watch?v=rGUKpHQVl_0 (дата звернення: 21.02.2024).
2. Ларюэль М. Мусульманский мир и война в Украине // *Russie. Nei. Visions*, № 127, IFRI, январь 2023.
3. Российские муфтии поддержали военную операцию на Украине // *Коммерсант*. 16 березня 2022. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5259372> (дата звернення: 21.02.2024).
4. ХАМАС объяснил причины поддержки политики России на Украине // *IslamNews*. 15 вересня 2022. URL: <https://islamnews.ru/2022/9/15/khamas-obyasnil-prichiny-podderzhki-spetsialnoy-voennoy-operatsii-na-ukraine> (дата звернення: 21.02.2024).
5. Muslims and the War in Ukraine. Official site Hizb ut-Tahrir. March 14, 2023. URL: <https://www.hizb-ut-tahrir.info/en/index.php/2017-01-28-14-59-33/articles/politics/24328.html> (дата звернення: 21.02.2024).
6. Orofino E. (2021). *Hizb ut-Tahrir* // Lukens-Bull R., Woodward M. (eds) *Handbook of Contemporary Islam and Muslim Lives*. Springer, Cham. 1271–1291.
7. Terrorism, Violent Extremism, and the War in Ukraine // *GW Program on Extremism*. April 28, 2022. URL: <https://extremism.gwu.edu/terrorism-violent-extremism-and-the-war-in-ukraine> (дата звернення: 21.02.2024).